

CHOINKA Z PATYKA

NN. 1

Mamy choinkę z samego rana!
Chociaż z patyka jest ustrugana
Pyszni się w oknie ubrana w szmatki.
Cieszą się dziatki, ojcowie matki.

Na Skale Czumskiej nie rosną drzewa.
Patrzcie się czego Polakom zachciewa!
Zamiast pracować – kolędy nucą,
Marzą, że kiedyś do Polski wrócą.

Marzymy, modlimy się. Gwiazdkę witamy,
Bo to jedyne co dzisiaj mamy.
Nasi strażnicy rzną w kacie w świeczka.
Głodną Wigilię rozjaśni świeczka.

Autor nieznany – wiersz powstał
prawdopodobnie w 1943r
w Norylsku nad Igarką.

CHOINKA Z PATYKA

NN.1

Mamy choinkę z samego rana!
Chociaż z patyka jest ustrugana
Pyszni się w oknie ubrana w szmatki.
Cieszą się dziatki, ojcowie matki.

Na Skale Czumskiej nie rosną drzewa.
Patrzcie się czego Polakom zachciewa!
Zamiast pracować – kolędy nucą,
Marzą, że kiedyś do Polski wrócą.

Marzymy, modlimy się. Gwiazdkę witamy,
Bo to jedyne co dzisiaj mamy.
Nasi strażnicy rzną w kącie w świeczka.
Głodną Wigilię rozjaśni świeczka.

Autor nieznany – wiersz powstał
prawdopodobnie w 1943r
w Norylsku nad Igarką.

*
Autor nieznany

Cieniom poległych

NN. 2

Zapędzeni falami burzliwego losu
Na krainie obcej ziemi nieznanej...dalekiej
Brutalną ręką śmierci, jak kwiat u pokosu
Ścięci ,legliście tutaj na zawsze...na wieki...

Zgon wasz nie oświeciły rozbłyski rakiety,
Pękające granaty, huk bomb ni dział grzmoty,
Ni błysk skrwawionej stali w szturmie na bagnety,
Ni deszcz kul ,którymi sieją samoloty.

Rozłączyła was z nami śmierć cicha ,ponura,
Nie ta-co strąca z nieba potomków Ikara,
Nie ta-co trupem kładzie ułana, piechura...
Lecz ta cywilna, prosta, codziennaścią szara.

Zły los skąpił Wam szczęścia ujrzeć Kraj Ojczysty
W triumfie Jego chwały, potłgi rozkwicie...
Żegnajcie! niech Bóg da Wam pokój wiekuisty
I cudne sny o Polsce, do której tęsknicie...

Pójdziemy bez Was-sami poprzez sine dale,
Poprzez kraje nieznane, morza, góry, rzeki,
Poprzez piaski pustyni, oceanów fale
Ku Tej -dla której biją w nas serca na wieki...

Poświstem kul złowieszczych, dział bitewnych grzmotem,
Hukiem bomb i granatów, zemsty krwawej ciosem,
Łuną krwi i pożarów, motorów łoskotem,
Echem bojów zwycięskich, triumfu rozgłosem,

Staniemy u Jej granic niezłomni rycerze,
By o Was wieść przekazać przyszłym pokoleniom....
Że tam w Uzbekistanie Wy, polscy żołnierze
Trzymacie straż wieczystą-pokój Waszym cieniom!...

Z książki Zdzisławy Kaweckiej
"Do Anglii przez Syberię"

Opracowała Irena Żukowska-Siwica
naucz. SP Nr 8 im. J. Piłsudskiego
we Wrocławiu

Prezentację sybirackiej poezji z tamtych lat rozpoczyna Anna Grysińska z kl. IV, na tle utworu muzycznego: etudy Es-dur op. 16 nr 3 F. Chopina.

Dlaczego tak się dzieje

NN. 3

Że kiedy wojny na świecie

To cierpi ludność cywilna

To cierpią bezbronni dzieci?

Cóż zawiniliśmy komu

Że z gniazd nas rodzinnych zabrali,

Wsadzili w bydłące wagony

W tajgi Sybiru zostali.

Gdzie się podział dzieciństwo

Te szkolne bez troskie lata,

Teraz wciąż jesteś głodny i bosy

Zawszona okrywa cię szata.

Jedyne masz tylko marzenie

Jedyną prośbę do nieba

By jeszcze kiedyś przed śmiercią

Do syta najeść się chleba.

Sybir – w tajgach Krasnojarskiego Kraju

DLA MOJEJ MATKI

NN. 4

W dalekich tajgach Sybiru
Na końcu chyba świata, ~~na~~
No gołej leży pryczy,
Zawszana okrywa mnie szmata.

Nad tajgą śnieżna wichura
Mróz do baraku się wciska szparami,
Noc taka straszna – ponura,
O Boże! – co dalej tu będzie z nami.

Znów zasnąć z głodu nie mogłam tej nocy,
Znów cichy płacz Twój słyszałam – o Mamo!
Wiem, że ukrywasz te łzy z całej mocy
By z twarzą pogodną przywitać nas rano.

Wiem, że jak rana krwawi Twe serce
Gdy patrzysz na swoją gromadkę,
Gdy widzisz nas głodnych – w tej poniewierce
Lecz proszę Cię nie płacz Matko!

Proszę Cię nie płacz i nie roń łez
Pomóż nam przetrwać tę burzę
Twe życie zakwitnie jak bez,
Jak piękne wonne róże.

W moich marzeniach Cię widzę
Już nie pośród stada tych kruków,
Lecz uśmiechniętą – radosną –
Wśród grona swych dzieci i wnuków.

Sybir – w tajgach Krasnojarskiego Kraju – 1941 r.

Prezentację twórczości sybirackiej zamyka przepiękny utwór „Dla mojej Matki” w wykonaniu Anny Kazimierowicz z kl. IV oraz Oli Jakób z przedszkola (ostatnia zwrotka). Tło muzyczne – utwór P. Czajkowskiego „Pieśń jesienna”

Dom dzieciństwa

NN5

Nawet pogorzeliska nie zostało
Wiatr popiół rozwiął po świecie...
Żyje wspomnienie i kilka zdjęć
Domu dzieciństwa, oazy szczęścia.

Kasztany kwitną, jak dawniej, jak tam
Tam ich już nie ma, spalone,
Białe kwiecie wdeptane w ziemię
Wraz z popiołem drzew.

Stary modrzewiowy dwór płonął trzy doby,
Czerwoną żoną w noc gwiazdną,
W dzień blask przygasał w słońcu.

Spłonęły kasztany, słodkie morwy,
Jaśminu krzak wonny.

Wspomnienie dzieciństwa zostało w pamięci
Prawdziwe? czy upiękkszzone tęsknotą?

Ze *stepu* Kazachstanu rok 1943

NN6

W1

Zniszczyłeś kraj, mój ty wandalu,
Nieszczęściem siwa moja skroń
I serce chore krwawi z żalu...
Ty mi dziś bratnią dajecz dłoń?
Zniszczyłeś kraj mój, dziecko moje,
Dziś chcesz być przyjacielem mi?
Chcesz ze mną dzielić bojów znoje,
A głos twój nutą fałszu brzmi.
Zniszczyłeś drogi czas swobody,
Najdroższy czas mych młodych lat.
Przed tobą staje starzec młody,
Tyś mi horyzont zamknął w świat.
Tyś szedł plugawie ojców progi.
Tyś pluł w Chrystusa świętą twarz.
Palikęś krzyże z wiejskiej drogi
I krwią splamikęś kościół nasz.
Dziś może nie pamiętasz daty?
Przypomnieć chciaj twój podły dzień,
Chcesz wynagrodzić zdjawszy kraty
Znękanym więźniom więzień cien?
I dziś wyciągasz dłoń pomocy
I myślisz że zapomniak już,
I jakiejś bliskiej, ciemnej nocy
W me plecy *znowu* wbijesz nóż!

Autor nieznany

Dom Dzieciństwa

NN. 5

Nawet pogorzeliśka nie zostało
Wiatr popiół rozwiął po świecie...
Żyje wspomnienie i kilka zdjęć
Domu dzieciństwa, oazy szczęścia.

Kasztany kwitną jak dawniej, jak tam,
Tam ich już nie ma, spalone,
Białe kwiecie wdeptane w ziemię
Wraz z popiołem drzew.

Stary modrzewiowy dwór płonął trzy doby.
Czerwoną luną w noc gwiazdną
Rozświetlał okolicę,
W dzień blask przygasał w słońcu.

Spłonęły kasztany, słodkie morwy,
Jaśminu kwiat wonny.
Wspomnienie dzieciństwa zostało w pamięci.
Prawdziwe czy upiększone tęsknotą?

* Autor nieznany

Zę stepu Kazachstanu -rok 1943

NN. 6

W2

Zniszczyłeś kraj mój, ty wandalu.
Z nieszczęścia siwa moja skroń
I serce chore krwawi z żalu...
Ty mi dziś bratnią dajesz dłoń?
Zniszczyłeś kraj mój, dziecko moje.
Dziś chcesz być przyjacielem mi?
Chcesz ze mną dzielić bojów znoje,
A głos twój nutą fałszu brzmi.

Zniszczyłeś drogi czas swobody,
Najdroższy czas mych młodych lat.
Przed tobą staje starzec młody,
Tyś mi niewolą zamknął świat.

Tyś szedł plugawic ojców progi,
Tyś pluł w Chrystusa świętą twarz,
Paliłeś krzyże z wiejskiej drogi
I krwią splamiłeś kościół nasz.

I dziś wyciągasz dłoń pomocy
i myślisz, żeś zapomniał już
że na początku wojny, w nocy
Zdradziecko, w plecy wbiłeś nóż.

*W/y spisu treści
wiersz ten jest
na końcu*

Opracowała Irena Żukowska- Siwica
naucz. SP Nr 8 im. J. Piłsudskiego
we Wrocławiu

Wiersz "Jest kraj z dziecięcej bajki" bezimiennego poety zmarłego na zesłaniu w 1944 roku, recytuje Kinga Jakób z II kl. na tle sonaty S. Schuberta.

Jest kraj z dziecięcej bajki

NN. 7

Bajeczki fantastycznej

Gdzie są słowiki grajki

Gdzie rosną kwiaty śliczne.

Nie wiedzą tam panowie

Nie wiedzą także panie

I nikt się już nie dowie

Jak jest na Kazachstanie.

Gdzie w stepach syberyjskich

Przy szarej, zmudnej pracy

Bez domu i Ojczyzny

Marnują się Polacy.

Jak giną z głodu, chłodu

Dotknęci Bożą karą

Gdzie mija smutna młodość

I lka tragiczna starość.

I tylko, gdy się zaśnie

W te noce tak nieliczne

Śniesz Polskę z pięknej bajki

Bajeczki fantastycznej.

Autor nieznany

Kolęda zesłańców Sybiru - 1940r.

NN. 8

/ Na melodię kolędy " Do szopy ,hej pasterze!/

Do szopki Sybiracy-pospieszcie, idźcie tam!
W stajence ubożuchnej czeka Was Jezus sam.
Porzućcie już ziemianki, biegnijcie w mroźną noc,
Bo tam ze żłóbka tego płynie potęgi moc.

Mróz ciśnie, głód doskwiera, wiatr wyje z śnieżnych pól,
Sybirski Polak płacze, lecz znośi dzielnie ból.
Nie płaczcie Sybiracy, otrzyjcie zdroje łez,
Tam czeka Jezus mały, u żłóbka męki kres.

Daleko nasza Polska, daleko drogi kraj,
Lecz Ty nam, Panie Jezu , siły i męstwo daj.
Niech nas nie złamie rozpacz, tęsknota ani łzy,
Prowadź nas sam do Polski, maleńki, Jezu Ty!

Tekst nadesłała Eugenia Iwańczuk z Zamościa.

Na Sybir

WV. 9

Pamiętam wcz^ęśny świt kwietniowy
I natarczywy stuk do naszych drzwi.
Żołnierzy głośne, ostre słowa
I bezsilności gorzkie łyzy.

Lęk i bezsilność w oczach matki
I małych dzieci płacz żałosny,
Mgłą przysłoni^ło niebo szare
I dzień niepodobny do wiosny.

Długie tygodnie w zamkniętym wagonie,
A nam się wydaje, że minęły lata.
Przed nami Ural, Europa za nami,
Czyżby nas wieźli na koniec świata?

Któregoś ranka pociąg się zatrzymał,
Drzwi otworzono, wysiadać kazano,
A potem na duże wozy ciężarowe
Razem z bagażem wszystkich władowano.

Wokół bezkresny, szary step kirgizki.
Ciągłe jedziemy i czas nam się dłuży,
Aż wreszcie wioska zagubiona w stepie
I nędzne chaty - oto cel podróży.

Jak żyć będziemy na tym tu odludziu
Wśród prawie dzikich i obcych nam ludzi?
Rozpacz i żałość serce nam rozrywa,
Ogromna tęsknota za krajem si^ę budzi.

Mijały lata w nędzy i o chłodzie
I głód straszliwy odbierał nam siły.
Wielu już stamtąd nigdy nie wróciło,
W stepie zostały samotne mogiły.

Niech żyją SYBIRACY (na melodię "Jak długo na Wawelu")

Dopóki na Wawelu bije Zygmunta dzwon
tak długo niechaj żyją, wszyscy co tutaj są.
Niech żyją Sybiracy, przez szereg długich lat,
i w zdrowiu i z uśmiechem, niech żyją nam 100 lat.

Używaj póki możesz, dopóki humor masz,
nie pijaj czystej wody, a będziesz zuch i chwat.
Pij tylko stare wino, które ma dobry smak.
Iszalej za dziewczyną, co ma 60 lat.
ref. Niech żyją Sybiracy.....

Nie zważaj na morały, które ci prawił dziad,
jemu też zmysły grały, gdy miał 60 lat.
Więc śpiewaj razem z nami, dopóki humor masz,
i baw się na całego, a będziesz żył 100 lat.
ref. Niech żyją Sybiracy.....

Ta pieśń dodaje siły i rozwesela nas,
z nią trzeba iść przez życie, dopóki mamy czas,
więc nie żałujmy głosu, śpiewajmy wszyscy wraz,
a ta pieśń Sybiraków niech rozwesela nas.
ref. Niech żyją Sybiracy .....

Los wygnańców. (na melodię "Legiony")

Wygnaali nas z naszej Ojczyzny,
wygnaali biedny polski lud.
Wygnaali nas z ojców spuścizny,
aby wytępić Piastów ród.

Sybir porzucimy do Polski wrócimy, my cierpiący lud,
zwycięży zawsze piastów ród.

Syberia to nasze wygnanie,
Syberia to Polaków los.
Lecz za cóż to Boskie skaranie,
Za co nas spotkał taki los.

Sybir porzucimy idt.....

Za co tak cierpią małe dzieci,
za co ich każeś Boże Ty,
czas szybko, szybko jak wiatr leci,
lecz nie odmieni go los zły.

Sybir porzucimy idt.....

Autor nieznany

Noc zimowa na stepie

HH.12

Codziennie wieczór, gdy cicho, ciemno
Wychodzę na dwór. Niebo nade mną,
A wokół smutny, uśpiony step.

Czasami w blaskach pełni księżycy,
Śnieg srebrzystości oko zachwyca,
A gwiazdki w górze mrugają, hen.

Chwilami księżyc ginie za chmurą,
Wszystko się staje straszne, ponure
I wiatr się zrywa, huczy i dmie.

Nocą bezgwiezdną, nocą złowrogą
I bezgranicznie mroźną i srogą
Wychodzę na dwór, choć wstrząsa dreszcz.

Gdy buran huczy, zamieć szaleje-
Ręka, co niesie wiadro-sinieje,
Lecz trzeba na dwór jak co dzień iść...

A myśl potrąca o duchy, wilki,
Obecną dolę lub szczęścia chwilki,
O Wolnej Polsce-czarownym śnie...

Pieśń Wygnania

1. Ojczyzna nasza ziemia ukochana
 W 39 cała kmię, xalana
 Nie dość że całą Polskę porabiali
 Jeszcze Polaków na Sybir wysłali
 Chciejmy luty będzien pamiętali
 Przyszli będzienicy gędzimy jeszere spali
 I nasze dzieci na same utopili

Po najbliższej stacji szybko odwołali
 O strasna chwila o strasna godzina
 Gdy gorzkie bole cłowiek xapomina
 A my już nigdy nie xapomniem chwili
 Gdy w ciemny wagon jak w trumnę xabili
 Żegnaj już wiosko chatko nasza miła
 Żegnaj już ziemia kłobas nas karmiąca
 Żegnaj słoneczko i gwiazdy xłociste.

5. Nas już wyrzucił x ziemi tej ojczyznej
 Ctery dni całą ziemię my jechali
 Chociaż przez szparę tylko ja żegnali
 Pierwej sowiecka maszyna ruszyła
 Jakby każdego stulecia przebiła
 Wnie i wygodnie podróżę mijają
 Staw nar na tydzień chleba z wodą dają
 Mijają góry, nieki i łąki
 Wikt nam nie powie gdzie jedziemy dalej
 W końcu sowiecka maszyna stanęła
 I xnowe inny transport się xaczyna
 Wiozę nas autem, a potem samowem
 Przez iniegi tajęci mekami lasem

8. O smutno była nasza kraina wata
 Pó "pajdki" chleba dają już co rano
 Dzieci zamarnięte & sami wypadają
 I na całego zamarzną wstają
9. Królowo nasza ziemia nasza święta
 Gdzie trójce syny gdzie trójce orłeta
 Przez syberyjskie tajgi my jechali
 Słoneczko złote smutnie przyjmiali
10. Pod gołym niebem straci nas zostawiła
 Szardemu & potaków losu pomieniła
 Świat nam zamkeli w lesie ciężka praca
 Głód i tęsknota coraz to przyjmiała
11. Przeszła już wiosna słońce wajaśniało
 I pośród nas wielu się rozchorowało
 Tyfus okrutny w śniegu ludzi się szemy
 Coraz to więcej pod świerkami leży
12. Tylko po lesie słychać głos płaczący
 O Jezu Chryste o Ojroju kłęczący
 Polsko Królowo zlituj się nad nami
 Skąd polską ziemię i nad sierotami
13. Amie małe skrymki świerkami ubrane
 Skąd nimi kłęczą matki kaptankane
 Powróć nas powróć do ziemi ojczyściej
 Królowo Polska pamiętko przerysta
14. Wreszcie nadeszła radośnie nowina
~~Że się spotkamy z naszymi rodakami~~
 Do myjezłozomy do swego kraju
 Tęsu się spotkamy z rodakami naszymi
 I pośród nas wielu już nie doczekało.

WIERSZ — „PIEŚŃ WYGNANCA”
(autor nieznany)

ułożony na okoliczność deportacji Polaków do ZSRR 10.02.1940r.
z miejscowości Czerwień (miejsce zamieszkania rodziców)
i okolic województwa tarnopolskiego.

I

Ojczyzno Nasza, Ziemi ukochana
W trzydziestym dziewiątym cała krwią zalana
Nie dość, że Polskę na pół rozebrali
To jeszcze Polaków na Sybir wystali.

NY. 13 W2

II

Dziesiąty luty będziem pamiętali
Przyszli Sowieci gdyśmy jeszcze spali
I nasze dzieci na sanie wsadzili
Na główną stację nas poodwozili.

III

W ciemne wagony jak w trumnę wsadzili
Jak nam owej nie zapomnieć chwili
Gdzie nas zawiozą – te sowieckie katy
Może nie wrócimy do rodzinnej chaty.

IV

Cztery dni Polską Ziemią my jechali
Lecz my ją tylko przez szparę żegnali
Piąty dzień sowiecka maszyna ryknęła
Jakby każdego sztyletem dźgnęła.

V

Żegnaj o Polsko, żegnaj chato moja
Żegnaj o Ziemi, któraś nas karmiła
Żegnaj słoneczko i gwiazdki złociste
My odjeżdżamy z Ziemi Ojczystej.

VI

Polsko Masza, Ziemi nasza święta
Gdzie twoje syny, gdzie twoje orlęta
Dzisiaj my Polską Ziemię przejechali
Czy Ciebie kiedyś będziem oglądali?

VII

Czwartego marca stanęła maszyna
Już się nasz transport z nami rozpoczyna
Jechaliśmy autami, potem saniami
Przez śnieżne tajgi, górami, lasami.

VIII

Już się skończyła nasz karawana
Kipiatku z chlebem dawali co rana
Tyfus okrutny wśród ludzi się szerzy
Coraz więcej pod sosnami leży.

IX

Słoneczko smutne nas witało
Gdy do baraków rano zagładało
Dwie białe trumny sosnami ubrane
Nad nimi Matki klęczały splakane.

X

Polski Królowo zlituj się nad nami
Nad Polską ziemią i Polakami
Powróć do Ziemi Ojczystej
Królowo Polski, Panienko Przepczysta.

„PIEŚŃ WYGNANCA” — / która utkwiła mi w pamięci
z lat dziecięcych //

nadesłał Ryszard Krajewski, syn legionisty
z pow. Wolożyn woj. Nowogródzie-Łagieński
w Tajszet-Łagach pod Irkuckiem 1940-1946 r.

O Polsko nasza ziemia ukochana —
w 39-tym cała krwią zalana,
Niedobro, że Polskę na pół rozerwali
Jeszcze Polaków na Sybir wygnali,

10-ty luty będzie pamiętali
przynęli Sowisci gdyśmy jeszcze spali,
i nasze dzieci na sanie wsadzili,
na główne stacje nas podwozili,

Ale nam owej nie zapomnę chwili,
Gdy nas w ciemny wagon jak w trumnę wsadzili
Cztery dni Polską ziemią my jechali
Choć my ją tylko przez szpary zegnali.

O zegnaj Polsko, zegnaj chato miła,
Zegnaj i ziemia któraś nas karmiła,
Zegnaj słoneczko i gwiazdy złociste
My odjeżdżamy z tej ziemi ojczystej,

Mijają doby tygodnie mijają,
raz na dzień chleba i wody nam dają,
Jedziemy autem, a potem saniami,
I tak jedziemy wciąż dalej i dalej,

5-tego marca maszyna stanęła
Znow inny transport z nami się zaczyna
Och smutna była nasza karawana
Kipiatok dawali w dzień z samego rana.

Jedziemy autem a potem saniami przez śnieżne
Tajgi rzekami lasami,
Dzieci zmarznięte z nami wypadali
A nocą w mogiłach zmarłe zostawali.

O Polsko nasza ziemia nasza święta
Gdzie twoje syny, gdzie twoje orlika
Świat nam zamknięty wszędzie las i drzewa
Nawet ptaszyna nam tu nie zaśpiewa.

Tyfus plamisty wśród ludu się szerzy
Co dzień to więcej pod sosnami leży,
Dzień biały trumny sosnami ubrane,
Nad nimi matki klęszą zapłakane.

Słoneczko złote smutno nas witało,
Gdy do baraków rano zaglądało,
Tylko po lesie słychać głos płaczący,
O Jezu Chryste w Ogrójcu mdlejący,

Królowo Polski zlituj się nad nami
Nad Polską ziemią i nad wygnaneami,
Powróć nas powróć do ziemi ojczystej
Królowo Polski panienko przeczysta,

BURAN

Wiatr wionął szumnie po pustym stepie
I śnieżną zamieć w obłoki wzbił

Samotne z Polski wygnane dziecię
Pada znów wstaje, braknie mu sił

I buran wyje w radości wściekłej
Widzi, ofjaże braknie już sił.

Otula białym całunem śniegu
By skończyć z nieszczęśnikiem już

I Buran wyje w radości wściekłej
Ścielać mu biały ze śniegu grób

I z zaspy czerniał stercząc ze śniegu
Skostniały
trup ...

WERSZ NAPISANY 1.02.1944R. PRZEZ
14-LETN. CHŁOPCA PO RZECZYWISTYM
WYDARZENIU.

Stepy Kazachstanu rok 1943.

NN 06

W1

Zniszczyłeś kraj mój ty wandalu.
 Nieszczęściem siwa moja skroń
 i serce chore krwawi z żalu....
 ty mi dziś bratnią dajesz dłoń ?
     Zniszczyłeś kraj mój, dziecko moje,
     dzisiaj chcesz być przyjacielem mi ?
     Chcesz ze mną dzielić bojów znoje,
     a głos twój nutą fałszu brzemi.

Zniszczyłeś drogi czas swobody,
 najdroższy czas mych młodych lat.
 Przed tobą staję starzec młody.
 Tyś mi horyzont zamknął w świat.
     Tyś szedł plugawie ojców progi.
     Tyś pluł w Chrystusa świętą twarz.
     Pałiłeś krzyże z wiejskiej drogi
     i krwią splamiłeś kościół nasz.

Dzisiaj może nie pamiętasz daty??
 Przypomnieć chcesz twój podły dzień.
 Chcesz wynagrodzić zdjawszy kraty
 znękanym więźniom więzień cien ?
     I dzisiaj wyciągasz dłoń pomocy
     i myślisz że zapomniał już,
     I jakiejś bliskiej, ciemnej nocy
     W me plecy *ZNOWA* wbijesz nóż !

./.

* Umarli milczą. C i c h o... milczcie groby
 od Karagandy do murów Kronsztatu.
 Świat nie przewdzieje oblicza żałoby,
 historia o was nie powie nic światu.

NN. 15

Wy nie z nad brzegów srebrzystego Renu
 i was nikt nie zna w twierdzach Maginota.
 Po was nie płaczą cmentarze Verdun,
 ani Finlandii nie znają was błota.

Wy nie ze szranków wojennej gonitwy,
 ani nie z siodła creźnej konnicy.
 Wróg wam nie zdeptał rycerskiej przełbicy,
 jeno bezronnych mordował bez bitwy.

Wy z pod słomianej, polskiej strzechy,
 z tych pól nad Bugiem, kędy ziemia Piasta.
 Kędy odwieczne włodarze Lechy,
 kędy wieś polska, kędy polskie miasta.

Wy słowo polskie, ojców naszych wiara,
 wy żyj matczyne, wy jej drogie ręce,
 jak pieśń Jagiełły tradycyjnie stara,
 jak gwoździe krzyża w Chrystusowej męce.

Umarli milczą. Cicho! milczcie groby,
 bo w ~~z~~martwychwstania dni już nikt nie wierzy,
 że kiedyś wszędzie słońce innej doby,
 gdzie szlak odwieczny ~~na~~sznych ojców leży.

U m a r l i   m i l c z ą   . . . . .

*
Autor nieznany

Trzynastego kwietnia 1940 r.

NN. 16

Świat się zapadł i powstał nowy,
straszny, całkiem inny,
gdy wyciągnięta w mroku łapa,
zburzyła nam gniazdo-
nasz dom rodzinny.

Pukanie do drzwi natarczywe...
Dłonie na klamce chytre i sprężone...
Błysk świadomości-to już koniec
i modlitwa cicha: Pod Twoją obronę.
Łomot butów ciężkich...
W okno świeci latarka ręczna.
A potem?

W łóżeczkach płaczą obudzone dzieci,
a serca biją, biją im jak młotem.
Widzę obłąkane strachem oczy dziecka
i blade, drżące usteczka.

Za drzwiami krzyk: "Odkroj, tuż wprost sowiecka"!

I myśli przerwane-trudno, nie ma rady.
Już są w mieszkaniu uśmiechnięci i grzeczni,
tylko w ich oczach coś kryje się na dnie.
Wyraźnie się czuje, że jest niebezpiecznie.
Cios wymierzony lada chwila spadnie.
Rewizja... Szpiegowski wzrok jak wyrok śmierci.

Podróż w wagonach ciemnych...

Wiozą nas jak bydłota.

Przez szparę patrzymy-tam nasza polska ziemia,
ta ziemia najdroższa, święta.

Potem już pół rosyjskich smutek,
wychudli, głodni ludzie na peronie
i szare niebo chmurami zasnutę,
załamane oczy i bezsilne dłonie.

Za Uralem Sybir, stepy i burzany.

Twarze Kirgizów, wiatrów dziki lament
i pierwszy rok wśród nędznych chatz Samanu
Długi jak wieczność, czarny jak atrament.

Saman, 1942 r.

W mojej syberyjskiej chacie

NN. 17

Duszno jest w mojej syberyjskiej chacie
białej od szronu i od siwej troski.

Na ośnieżonym oknie zlodowaciał
mały posępek świętej Matki Boskiej.

W mojej syberyjskiej chacie mróz zagościł.
Głód do drzwi puka coraz natarczywiej,
Dokąd się udać? Gdzie żebrać litości?
Kto nas usłyszy, umarli czy żywi?

Gdzie prawda dla nas bydła i nędzarzy,
pariasów ludzkich, ofiar złej przemocy?
Kto nas osądzi i kto się odważy
w ostatniej chwili pospieszyć z pomocą?

W sybirskiej chacie głośno dzieci płaczą,
zmarznięte, sine na barłogu leżą.
Kto skazał je na ten psi los tułaczy,
na podły los zamkniętych w klatce zwierząt?

Kto nasze ścieżki tak tragicznie splątał?
Kto rzucił nas w sybirskich śniegów kłęby,
gdzie śmierć i obłąd czarne szczerzą zęby,
gdzie mróz i nędza czai się po kątach?

Tak strasznie jest umierać na obczyźnie,
ostatni błysk nadziei w sercu dobić
i obcą ziemię prochem swym użyźnić
i śniąc o Polsce, tęsknić nawet w grobie.

Przetrwać to wszystko, mróz i głód piekący,
nie mówić nic, nie skarżyć się nikomu.
Jak wściekły pies zaszczuty, zdychający
ostatkiem sił chcę zawlec się do domu.

WSZYSTKO

NN. 18

Czy w Tuluzie, Ankarze
Czy na Węgrzech, w Dakarze,
Czy w Lizbonie, czy w Szkocji wilgotnej,
Czy w dalekim Londynie,
Fala niesie nas, płynie
Coraz dalej od drogi powrotnej.

O co my tak walczymy?
Za czym my tak tęsknimy?
Jakież skarby nam wielkie odjęto?
Nie o władzę nad światem,
Ale o to, by latem
Z książką usiąść pod starym jaworem,
Słuchać wiejskich pogwarów
I brzęczących komarów,
Koni rżących na łąkach wieczorem.

Nie by rządzić innymi, Lecz
Lecz by w domu ze swoimi
Sprawiedliwie przełamać się chlebem,
Iść aleją, przystawać, dawne ścieżki poznawać,
To niewiele, a przecież-to wszystko.

Wiersz mówiony przy pożegnaniu
idących do wojska, na przystani w Zaliwie
Sybir-1943 r.

Wielka wojenna za Ojczyznę.

Panie zmiłuj nad nami
 Chryste zmiłuj nad nami
 Panie zmiłuj nad nami
 Chryste usłysz nas Chryste wystuchaj nas
 Święta Matko Matko Miłosierdzia i
 łaski Świętej Modl się za nami.
 Nad naszą biedną Polską. Zmiłuj się Panie
 nad jej cierpiącymi dziećmi
 nad jej walczącymi synami i córkami,
 nad tymi którzy giną
 nad tymi którzy Taką
 nad tymi którzy marzną
 nad ranionymi
 nad starymi
 nad ślepyimi
 nad kłopotliwymi
 nad głuchymi
 nad niepełnymi
 nad zagubionymi
 nad upadłymi
 nad niechętnymi
 nad tymi którzy w kraju zostali
 nad ciężkożycymi.
 nad płaczącymi
 nad upadającymi na duchu

Zmiłuj się Panie

-1-
 miłość bratnią i zgodą, mięstwo i
 bohaterstwo, cierpliwość i wytrwanie
 nadziejs i roztropność ducha
 publicznego i serce do wielkich
 ofiar gotowe. Spraw, aby cała
 światu okazała się w nas moe,
 łaska i miłosierdzie Twoje.
 Błogamy, cis o to przez Matkę, Królową
 i Świątę Twoją, przez chwalebne
 Zmartwychwstanie i Wniebowstąpienie
 Twoje, przez boleści i radości Matki
 Twojej, przez błogosławione Zmartwychwstanie
 Maryi Bogarodzicy, Niepokalanej,
 Wniebowziętej i Zwycięskiej
 Królowej Polski. Amen.

Chleba naszego powszedniego
Sity ołowagi i wytrwania
Łaski i Miłosierdzia Twego
Nadzieji w Tobie
Ciepłowości Twojej

uźwiec
nam
Panie

Panie nie opuszczaj nas
Panie wysłuchaj nas
Ojczyznę wolną racz nam wrócić Panie
Polskę Królestwo Marji zachowaj nam Panie
Baranku Boży który gładzisz grzechy świata
przepuść nam Panie
Baranku Boży który gładzisz grzechy świata
wysłuchaj nas Panie.
Baranku Boży który gładzisz grzechy świata
Zmiłuj się nad nami.
Modlmy się

O Panie Jezu Chryste Miłosierny który
płakałeś nad Jerozolimem, Ojczyznę
swoją, wejrzyj na Ojczyznę naszą na
cierpienia prosięców na teźniejsze
nasze udręki, cierpienia Ty i rzeknij
słowo swoje: „Żal mi tego ludu”.
Wskrzesi cię Łazarza, Ty co Ojczyznę
naszą z martwych wzbudziłeś
wybrodziłeś z niewoli potęgi, ty
jedno czyłeś - uszerśliw, błogostaw,

Nad zrozpaczonymi
Nad wdowcami naszymi
Nad zionami naszymi
Nad mżkami naszymi
Nad dziećmi naszymi
Nad duchowieństwem naszym
Nad kościołami naszymi
Nad domami naszymi
Nad polami naszymi
Nad pólami naszymi
Nad wioskami naszymi
Nad miastami naszymi
Nad bohaterką stolicą naszą

Przez ufność naszą, Wysłuchaj nas
Przez smutek nasz
Przez wdyskę naszą
Przez tutaetwo nasze
Przez prace nasze i trudy
Przez modły nasze
Wniebezpieczeństwie, Wspieraj nas
W przygnębieniu
W zwątpieniu
W potrzebie
W pokusie
W chorobie

Wspieraj
nas
Panie

Wysłuchaj
nas
Panie

Zmiłuj się Panie

ORLĄTKO

NN. 20

O mamó, otrzyj łzy,
Z uśmiechem do mnie mów,
Ta krew, co z piersi broczy,
Ta krew, to za nasz Łwów!

Ja biłem się tak samo,
Jak starsi, mamó, chwał!
Tylko mi ciebie, mamó,
Tylko mi Lwowa żał!
Tylko mi ciebie, mamó,
Tylko mi Polski żał!

Z prawdziwym karabinem
U pierwszych stałem czał.
O, nie płacz nad swym synem,
Że za Ojczyznę padł!

Z krwawą na piersi plamą
Odchodzę dumny w dał,
Tylko mi ciebie mamó,
Tylko mi Lwowa żał!
Tylko mi ciebie, mamó,
Tylko mi Polski żał!

Czy jesteś, mamó, ze mną?
Nie słyszę twoich słów,
W oczach mi trochę ciemno...
Obroniliśmy Łwów!
Zostaniesz biedna samą...
Baczność, za Łwów, cel, pał!
Tylko mi ciebie mamó,
Tylko mi Lwowa żał!
Tylko mi ciebie, mamó,
Tylko mi Polski żał!